

1900 ani de la urcarea pe tronul Daciei a regelui erou Decebal. O mare personalitate a istoriei poporului român și a antichității

DUMITRU BEROTU

În epoca marelui rege Burebista se realizase primul stat dac centralizat și independent. Societatea geto-dacă făcuse un important progres în domeniul dezvoltării vieții politice, militare și administrative, dar și în cristalizarea crescândă a unității de civilizație și a celei economice și comerciale. Opera politică a lui Burebista statornicise tradiția statală, care s-a transmis, din secol în secol și generație în generație poporului român, ea fiind una dintre permanențele istoriei noastre naționale.

După un secol și jumătate unitatea statală se refăcuse. Nu cunoaștem căile acestui proces de reunificare, dar izvoarele scrise antice menționează că în 87 e.n. — acum 19 secole — cînd Duras—Diurpaneus cedează de bunăvoie tronul lui Decebal, acesta devine rege al tuturor dacilor nord-dunăreni. Nivelul înalt de dezvoltare social-economică și permanenta tendință spre unitate a lumii geto-dace au stat la baza acestei rapide refaceri a statului dac centralizat și independent.

Decebal ajunge rege al Daciei în împrejurări nespuse de grele pentru poporul său. Romanii își întinseseră stăpînirea pînă la Dunăre. La Dunărea de Jos ei creaseră deja provincia Moesia, pe care în anul 86 e.n., o împărțiseră în Moesia Inferior și Moesia Superior, cu scopul de a întări din punct de vedere militar frontiera danubiană a imperiului, împotriva deselor incursiuni ale dacilor, fie singuri, fie împreună cu alte neamuri vecine, ostile Romei. Romanii se instalaseră de asemenea la Dunărea mijlocie, unde întemeiaseră provincia Pannonia, iar între Tisa și Dunăre așezaseră pe iazigi în anul 20 e.n., care se găseau în situație clientelară față de imperiu. Cercul roman se strîngea din ce în ce mai puternic în jurul statului dac. Viața economică a Daciei era prinsă încă de mai înainte în circuitul universal de atunci, adică în cel roman. Legăturile cu orașele grecești de la Pontul Euxin și cu lumea getică de la sud de Dunăre și în general cu cea tracică fuseseră întrerupte. Înaintarea romană spre Dunăre a durat mai mult de două secole, începînd din anul 229 î.e.n. cînd romanii pun piciorul în Iliricium și pînă în vremea împăratului Augustus. Atunci ei reușese să stabilească frontiera pe Dunăre. Toată zona getică sud-dunăreană se găsea sub stăpînire romană, iar pe Dunăre circula — cînd Decebal devine rege — deja o flotă militară romană. Cleștele Romei se strîngea mereu în jurul Daciei libere, iar romanitatea pătrundea din ce în ce mai adînc, peste Dunăre și Carpați, spre inima Daciei. Cu cit ne apropiem de epoca lui Decebal, cu atît se constată — pe baza descoperirilor arheologice și numismatice — o sporire a monedelor romane (și a celor locale !) și o creștere însemnată a volumului de importuri. Elemente de civilizație romană pătrunseseră la geto-daci încă din sec. II î.e.n., dar în ultimele două secole dinaintea cuceririi romane penetrația acestora se accentuează mereu. Asimilarea de către localnici a acestor bunuri pregătea, desigur, calea romanismului la nord de Dunăre și în Carpați, mai ales că la sud de Dunăre el se și împlîntase definitiv. Stabilirea stăpînirii romane în Balcani și fixarea frontierei la Dunăre au avut repercusiuni importante asupra zonei nord-dunărene și asupra evenimentelor ce aveau să se desfășoare aci, cu deosebire în vremea lui Decebal. Încă din timpul împăratului Augustus, dar mai

ales în a doua jumătate a sec. I e.n., atacurile romane la nord de Dunăre, se întetesc, ele avind drept scop, pe de o parte să sfărâme centrele de rezistență ale dacilor din zona de cimpie și a Subcarpaților, iar pe de altă parte să procedeze la rădăcirea populației din spațiul respectiv, prin strămutări la sud de fluviu, documentate de izvoarele epocii. Dacii răspundeau tot cu atât de numeroase incursiuni la sud de Dunăre, cu scopul de a ține cât mai departe pericolul roman și de a dezorganiza apărarea frontierei dunărene a imperiului, cât și a castrelor din Moesia. Luptele dintre daci și romani se întind pe o lungă perioadă de timp, așa încît eroica înclăștare din cele două războaie daco-romane se afla la capătul unui întreg șir de lupte pentru libertate și eliberare a unor teritorii, pe care, cu un secol și jumătate înainte de Decebal, marele Burebista le adusese în cadrul statului dac centralizat. La creșcînda amenințare romană dacii răspundeau nu numai prin incursiuni la sud de Dunăre, dar și prin stringerea legăturilor cu neamurile vecine ostile Romei, în vederea unei acțiuni comune. Dacii își dădeau seama că țelul politic și militar final al romanilor este cucerirea și desființarea statului dac, care prezenta pentru Roma un adversar redutabil, atât prin forța sa militară, cât și posibilitatea de a polariza în jurul său neamurile barbare. Pericolul înjghebării unei coaliții antiromane era preocuparea centrală a Romei, care își vedea pereclitată stăpînirea sud-dunăreană și realizarea planului de cucerire a Daciei și a planurilor din Orient.

Toate înțelegerile dintre daci și romani dinainte de Decebal nu au putut asigura liniștea la Dunăre și nu au fost respectate nici de o parte, nici de cealaltă. Prima ciocnire de mari proporții, cu consecințe însemnate asupra desfășurării ulterioare a evenimentelor, a avut loc în iarna anului 85–86 e.n., cînd rege al dacilor era Duras—Diurpaneus, reprezentantul unei politici de ofensivă față de jenanta prezență a puterii romane pe Dunăre. Taberele romane din Moesia sînt fulgerător atacate de daci și guvernatorul cade în luptă. Dezastrul a înspăimîntat Roma și împăratul Domitian a trebuit să se deplaseze în regiunea pereclitată, luînd măsuri energice, fiindcă în cumpănă se pîneau — după spusele istoricului Tacitus — nu numai „hotărul imperiului, un mal (cel drept) al Dunării, ci taberele de iarnă ale legiunilor și stăpînirea provinciilor noastre” (s.n.). În aceste împrejurări de speranțe și îngrijorare, apare pentru prima dată numele lui Decebal ca rege. El va fi fost, desigur, partizanul unei politici de rezistență și forță față de romani și căpetenia militară reală a dacilor din iarnă 85—86 e.n. Conștient de atacul iminent al romanilor — mai ales că împăratul dăduse comanda armatelor prefectului gărzii pretoriene, Cornelius Fuscus, în vederea atacării dacilor —, regele Duras—Diurpaneus cedează de bunăvoie domnia lui Decebal. În această privință, istoricul roman de origine greacă Cassius Dio scrie : „Duras (—Diurpaneus), care avea domnia mai înainte, o oferi de bunăvoie lui Decebal, regele dacilor, pentru că era priceput în ale războiului și ișcusit la faptă, știînd cînd să năvălească și cînd să se retragă la timp, mester în a întinde curse, viteaz în luptă, știînd a se folosi cu dibăcie de o victorie și a scăpa cu bine dintr-o înfrîngere; pentru care lucruri el a fost mult timp pentru romani un dușman de temut”. Decebal își va fi arătat calitățile lui de comandant și strateg capabil să facă față împrejurărilor ce se anunțau a fi nespuse de primejdioase chiar în timpul atacului din iarna 85—86 e.n.

Decebal se ridicase din mijlocul nobilimii dace și al păturii conducătoare, ca exponent al idealurilor de libertate ale poporului său și ale hotărîrii de a apăra pînă la sacrificiul suprem independența și unitatea teritorială a statului. Nu se cunoaște cu certitudine descendența sa, dar este de presupus ca Decebal să fi făcut parte din familia regală, ai cărei membri se găsiseră la tronul Daciei pînă în anul 87 e.n., cînd el devine regele Daciei, ca stat independent și suveran, ca stat centralizat, unitar, al tuturor dacilor, așa cum se va oglîndi, atât în izvoarele antice ale vremii, cât și din modul cum a fost considerat de însăși autoritatea imperială romană în timpul tratativelor cu Domitian și Traian. Dacă portretul literar lăsat de Cassius Dio este cel mai autentic și mai cuprinzător, în schimb reprezentările plastice antice nu ne-au transmis un portret anume al lui Decebal. Unii cercetători au văzut într-un bust de nobil dac din Muzeul Vaticanului și alții într-un bust din Muzeul Ermitaj din Leningrad chipul regelui Decebal. Cele două busturi conțin, desigur, elemente asemănătoare cu cele șapte reprezentări, foarte probabil ale regelui, din reliefurile Columnei lui Traian, socotită cu drept cuvînt actul de naștere al poporului român. Din toate acestea se desprinde figura unui bărbat robust, bine legat, puternic, cu fruntea înaltă, nasul drept, arcadele accentuînd ochii pătrunzători, adînci, buzele vigoaroase, barba scurtă și mustața prelungă, toate degajînd energie, hotărîre, demnitate, dirzenie, voință și stăpînire de sine, caracteristici corespunzînd portretului literar conturat admirabil de Cassius Dio. Pe Columnă, regele apare în momentele cele mai dramatice ale luptei. Astfel îl vedem în toiul bătăliei de la Tapae, din primul război daco-roman, cu înfățișarea de mare comandant, încrezător în puterea morală a poporului său. În scenele

care redau ultimele încordări eroice pentru apărarea capitalei, se poate citi pe figura marelui rege hotărîrea de a duce pînă la ultima clipă lupta pentru libertate, cît și mindria și demnitatea, dar și îngrijorarea în fața sfîrșitului tragic și al pierderii libertății poporului său. Prezența regelui se simte pretutindeni în scenele de luptă de pe Columna Traiană, ceea ce se poate vedea și în prudența cu care duc lupta romanii. Decebal era înzestrat cu mari calități militare și politice. Romanii l-au respectat și s-au temut de el, cum spune însuși izvorul antic. Cei 19 ani de domnie (87—106 e.n.) ai lui Decebal sînt o adevărată încordare de epopee, de fapte mărețe și pline de îndrăzneală, de eforturi eroice pentru a păstra libertatea poporului său, independența politică și integritatea teritorială a statului dac, dar și de mari surprize militare, cum s-a întîmplat în iarna anului 101—102 e.n., chiar pentru un împărat, soldat încercat, cum era Traian. Pe pragul dintre primele două veacuri au fost scrise în letopisețul istoriei noastre de început pagini nepieritoare de eroism, de iubire față de patria în primejdie și de pilduitoare jertfă de sine.

Decebal era și un iscusit diplomat. În tratative el proceda cu tact, chibzuință și răbdare, așteptînd momentul cel mai potrivit pentru decizie, dar totdeauna păstra același crez al demnității unui popor liber. A reușit să cîștige aliați împotriva celui mai puternic dușman, obținînd ajutorul sarmaților roxolani și al unor neamuri germanice. El a căutat să atragă de partea sa chiar pe cei mai îndepărtați dușmani ai Romei. În acest sens este semnificativă solia trimisă la regele părților Pacorus II, chiar în timpul primului război daco-roman. Abilitatea diplomatică a lui Decebal se evidențiază și în alte împrejurări. Pentru a salva independența patriei sale, Decebal a folosit toate mijloacele, de la intimidarea adversarului, pînă la iscoade trimise în castrale romane și chiar în jurul împăratului. El a îmbinat în mod strălucit diplomația cu strategia.

Primul an de domnie a fost marcat de o strălucită victorie împotriva lui Cornelius Fuscus, trimis de Domitian în fruntea unei puternice armate romane, de peste șase legiuni, cu scopul de a răzbuna dezastrul din Moesia din iarna anului 85—86 e.n. Lupta s-a dat în defileul Oltului, unde, cu dibăcie, Decebal a atras pe imprudentul general, care a fost înfrînt și omorît. Cumplita înfrîngere a fost însă răzbutată în anul următor, în 88 e.n., cînd Tettius Iulianus dobîndește victoria împotriva lui Decebal la Tapae (Porțile de Fier ale Transilvaniei). Decebal știe însă să iasă cu bine din această înfrîngere, adevărindu-se spusele istoricului Dio Cassius. Pacea dintre Decebal și Domitian se încheie în 89 e.n., în termeni favorabili de o parte și de alta. Împăratul Domitian, încoronînd pe Decebal prin persoana lui Diegis (probabil frate), recunoștea de fapt regatul lui Decebal, acordîndu-i și subsidii, ingineri, meșteri, instructori etc., potrivit uzanței aplicate de romani și la alte state. Autoritatea lui Decebal ieșise întărită, acesta fiind recunoscut ca rege al Daciei, al tuturor dacilor. Prin aceasta se consfințeau de către imperiu unitatea politică a statului dac și unitatea regalității. Decebal devine rege clientelar al Romei, practică folosită și în alte situații de imperiu. Se pare că în tratatul din 89 romanii puseseră și condiția stabilirii unor capete de pod la nord de Dunăre, iar zona de acoperire și control intra și mai adînc sub oblăduirea autorității romane. Romanitatea pătrundea și mai insistent pe solul dacic. Decebal a știut să se folosească însă cu dibăcie de răgazul creat prin pacea cu Domitian. Întărește cetățile, perfecționează sistemul defensiv unitar al statului, organizează temeinic armata, recurgînd la sistemul roman și la tactica de luptă romană, folosind și arme și mașini mobile romane. Pe măsură ce statul și regalitatea dacilor se întăreau, sporea și ostilitatea Romei, ceea ce se vedea în ridicarea de noi castrale la frontiera dunăreană și construire de șosele durabile. Împăratul Traian își va asigura căile rutiere și de navigație pe Dunăre, cît și disciplina și efectivele sporite de la Dunăre. Chiar din anul 98 e.n., cu ocazia inspecției pe Dunăre, împăratul Traian deja pusese la cale atacarea statului dac. În cei 12 ani de la pacea din 89, acesta se consolidase în structura sa internă și în pregătirea militară. Îndelungata și îndirjita rezistență opusă împăratului Traian în cele două războaie (101—102; 105—106 e.n.) fac dovada existenței unei forțe militare apreciabile în vremea lui Decebal. Explicația stă în progrese realizate în domeniul social-economic. Unitatea culturii materiale și spirituale se cristalizase definitiv. Arta construcțiilor atinsese în epoca lui Decebal un nivel superior. Mărturie stau monumentalele cetăți de piatră, edificiile civile și religioase. Forma politică din vremea lui Decebal a continuat să fie aceea a unui stat centralizat, independent și suveran, care putea ridica asemenea lucrări monumentale, în condițiile transformărilor innoitoare, care aveau loc în societatea geto-dacă la sfîrșitul sec. I î.e.n. și începutul sec. I e.n., cînd civilizația băștinașilor intrase în perioada sa de maximă înflorire și cînd se constată și o substanțială creștere demografică. În atelierele locale lucrau făurarii indigeni arme felurite, la care se adăugau cele romane, pe care le vedem pe Columna Traiană și le găsim în descoperirile arheologice. Ținînd seama de mărturia scriitorului și filozofului Dio Chrisostomul, care a călătorit în Dacia lui Decebal,

trebuie să presupunem că în vremea lui Decebal exista o armată permanentă. Autorul citat spune textual că acolo (la daci) „puteai să vezi peste tot săbii, platoșe, lănci, peste tot cai, peste tot arme, peste tot oameni înarmați”. Mărturia are o deosebită importanță. Decebal dispunea de o pedes-trime înzestrată cu paloșe curbe, cu săbii curbe și drepte, cu lănci, cu arcuți și mașini mobile (roma-ne) și o cavalerie ușoară formată de nobilii daci (tarabostes). Armata regelui dac era o armată cu înalt grad de pregătire, ceea ce explică, de altfel, îndelungata rezistență și pierderile provocate adversarului în cursul celor două războaie daco-romane. Întregul teritoriu al statului era presărat cu cetăți și turnuri de pază și luptă, până spre virfurile munților, pe care romanii vor trebui să le cucerească cu mari pierderi. Unii nobili, din apropierea regelui, aveau grija cetăților, iar alții buna desfășurare din agricultură, cum ne informează Criton, medicul lui Traian, care l-a însoțit în timpul războaielor din Dacia. La curtea regelui exista și o cancelarie. Izvoarele antice amintesc de scrisori trimise de Decebal împăratului Domitian și regelui Pacorus II și foarte probabil împăratului Traian. Încordata situație politico-militară din timpul lui Decebal cerea, cu necesitate, o cancelarie oficială, care trebuia să răspundă nevoilor diplomatice și celor interne, în domeniul organizării arma-tei, a cetăților, a economiei, comerțului etc. Documentarea actuală atestă folosirea alfabetului latin în timpul lui Decebal și cunoașterea limbii latine. În jurul regelui va fi existat de asemenea un sfat sau un consiliu restrins. Să ne reamintim că pe Columnă Decebal apare uneori cu consilierii săi, de rang nobil. Printre altele, nobilii mai aveau obligația de a veni cu ceata lor de oșteni, în caz de război, așa cum ne apar oamenii liberi (*comati*) în jurul unor nobili (*pileati*). De remareat că pe Columna Traiană apar călări numai nobilii; aceștia formau cavaleria ușoară a lui Decebal. În societatea geto-dacă existau cunoștințe de medicină, de astronomie, de morală etc. Datorită realiză-rilor înfăptuite în toate domeniile, poporul dac din vremea regelui erau stătea alături de celelalte popoare înaintate ale antichității, iar puterea politico-statală l-a apropiat de statele și regatele antice.

În ajunul supremei încordări eroice exista în Carpați și la Dunăre un stat și o regalitate puternice, recunoscute de Imperiul roman. Regele Decebal ne apare — în lumina izvoarelor antice — ca un rege independent și suveran, și nu ca un rege barbar. O inscripție din vremea lui Domitian, descoperită la Ballbek în Siria, vorbește de „regatul lui Decebal, regele dacilor” („regnum Decebali regis dacorum”), iar o alta din Cyrene îl numește monarh („monarchos”), ceea ce înseamnă că în concepția însăși a antichității Decebal era considerat un rege suveran, care putea duce tratative de la egal la egal cu împăratul Domitian și Traian, așa cum Burebista tratase cu Pompei, atunci reprezentantul legal al Romei. Trebuie reamintit că statul dac din vremea lui Decebal este conti-nuatorul statului creat de Burebista, cit și al microstatelor de după acesta, care s-au contopit în noul stat centralizat și independent din timpul lui Decebal și al predecesorilor săi imediați. Toate evenimentele din această epocă, întocmai ca cele din vremea lui Burebista și din anul 514 î.e.n. se încadrează în istoria Europei sud-estice și, prin aceasta, în istoria universală antică, evidențiindu-se rolul jucat de geto-daci în aceste părți ale Europei. Conflictele repetate cu statul roman și apoi eroica rezistență în cele două războaie, alianța cu neamurile sarmatice și germanice, acțiunile diplomatice întinse ale regilor daci, toate acestea arată că istoria Daciei din cele două secole care au precedat cucerirea romană are caractere de istorie universală și sud-est-europeană, pe care izvoarele vremii le-au subliniat. De asemenea trebuie reținut că statul dac stătea în centrul preocupării politicii gene-rale romane, intrucit acest stat reprezenta singura putere militară și politică care s-a opus expansiunii și intereselor Romei, fiind o stavilă a imperiului.

După primii doi ani de început de domnie în plin război cu Roma, pacea din 89 e.n. dăduse regelui dac un răgaz de mai bine de un deceniu de relativă liniște, iar recunoașterea din partea impe-riului a lui Decebal ca rege al dacilor întărește și mai mult autoritatea acestuia. În răstimpul dat, Decebal a întărit capacitatea militară a statului, urmărită cu atenție și îngrijorare de către romani. De aceea, odată ajuns împărat, Traian și-a pus drept țel cucerirea Daciei și desființarea statului dac. Cele două războaie dacice — din 101—102; 105—106 e.n. — se situează la capătul unui lung șir de lupte împotriva romanilor. Întreaga istorie eroică și dramatică a luptei pentru independență și unitate teritorial-statală condusă de Decebal în cele două războaie este săpată în piatră pe Co-lumna Traiană. Aci putem urmări cum se desfășoară povestea episoadelor celor două războaie. De o parte înaintarea ordonată și prudentă, dar sigură, a romanilor, prevăzătorii la orice surpriză din partea unui comandant iscusit, cum era Decebal; de cealaltă parte încordarea impetuoasă, eroică, a dacilor, increzători în puterea lor morală și în iubirea de țara lor liberă, dar coplesiiți de superioritatea în efective (cca. 150 000 oameni !) și armament a celui mai puternic dușman cunoscut până atunci. Din scenele Columnei se desprind de multe ori figura marelui rege Decebal, înereu

alături de oștenii săi, hotărâți a apăra fiecare palmă de pământ și virf de munte fortificat și mormintele strămoșilor lor, cu aceeași sete de libertate, ca și înaintașii lor — geții, care, în 514 î.e.n., înfruntau pe cel mai puternic monarh al Orientului antic, Darius I. Dacă în primul război, Traian învinge pe Decebal la Tapae, în iarna anului 101—102, când forțele romane erau concentrate în Banat și în Țara Hațegului, în vederea atacării capitalei Daciei, Decebal, cu o viziune de desăvârșit strateg, recurge la o genială diversiune militară, atacând, împreună cu aliații săi, garnizoanele din Moesia Inferior, încercând astfel să schimbe soarta războiului. În grabă, Traian a trebuit să se deplaseze pe frontul nou deschis în Dobrogea actuală. Pe platoul de la Adameliși va avea loc cea mai singeroasă bătălie, în care cumpăna victoriei a înclinat de partea romanilor. Pacea din 102 e.n. va fi o pace de compromis. Rezultatul primului război nu a fost desființarea statului dac, ci extinderea provinciei Moesia Inferior asupra teritoriilor din sudul Moldovei, Muntenia și estul Olteniei. Episodul pontic al primului război reprezintă o pagină importantă de istorie a primului război. Romanii deja se instalaseră la nord de Dunăre și aruncaseră peste acest fluviu podul de la Drobeta, legendă Dacia de imperiu, înainte de cucerire.

În cursul celui de-al doilea război (105—106 e.n.), Decebal va dispune de mai puține forțe și nici de aliați. El pierduse și părți din teritoriul statului, ale cărui frontiere se întinseseră spre sud și sud-vest pînă la Dunăre, spre vest și nord-vest pînă la frontierele actuale ale țării noastre și spre est pînă la Nistru, cu excepția sudului Moldovei și Basarabiei, unde deja se afla autoritatea romană. Provincia Dacia va cuprinde însă numai partea centrală a statului dac din vremea lui Decebal (Oltenia, Banatul, Transilvania; Muntenia și estul Olteniei vor face parte din Moesia Inferior pînă în timpul împăratului Hadrian). Ultimele lupte din primăvara și vara anului 105 e.n. se dau în jurul cetății Sarmizegetusa. Reliefulurile Columnei redau întreaga încordare eroică a dacilor, luptind pînă la sacrificiul suprem, în apărarea capitalei asediate. Decebal reușește să străpungă încercuirea și să încerce organizarea unui nou centru de rezistență, dar este ajuns de un detașament de călăreți romani. Pentru a nu cădea viu în mina dușmanului și a fi dus într-o robie rușinoasă și în carul de triumf al împăratului, eroicul rege preferă să-și curme singur viața, pusă în întregime în slujba luptei pentru libertatea poporului său. O scenă de pe Columnă ni-l înfățișează căzut la pământ, la rădăcina unui copac și aducându-și sabia curbă (*sica*) spre gît pentru a-și lua viața. Un monument funerar descoperit la Philippi în Macedonia ne dă și numele subofițerului care a condus detașamentul de călăreți, Tiberius Claudius Maximus, și care a tăiat capul viteazului rege și l-a dus împăratului Traian la Ranisstorum (undeva în Dacia de nord-vest), iar acesta, după ce l-a arătat trupelor, l-a trimis la Roma, ca să fie expus pe scările Gemoniei de pe Capitoliu și poporul roman să aibă dovada că cel mai temut adversar al Romei fusese răpus, după uriașe eforturi și incertitudini. „Numai puterea ingenunche pe Decebal”, nota Dio Cassius. Poporul dac și-a apărât cu un eroism legendar libertatea, independența, unitatea statală și păstrarea ființei etnice și valorile civilizației proprii.

Din galeria celor nouăsprezece veacuri ce s-au scurs de cînd pe tronul Daciei libere urca ultimul rege al tuturor dacilor, se desprinde figura luminoasă a regelui erou Decebal și se așează în panteonul istoriei noastre naționale de început, ca un simbol al demnității și al setei de libertate și independență. Înzestrat cu un deosebit simț politic, diplomat fin, chibzuit în măsurile ce trebuiau luate, ingenios comandant de oști și strateg strălucit, apărător al libertății poporului său și al integrității teritoriale a statului dac, Decebal rămîne una dintre marile personalități ale istoriei poporului român și ale antichității. Columna însăși conține un imn adus de împăratul Traian eroicului adversar, biruit după singeroase înclăștări și pierderi. Moartea eroică a lui Decebal a deschis lungul șir de jertfe ale poporului român pentru apărarea libertății și unității. Cucerirea Daciei și desființarea statului dac au schimbat destinul istoric al celor din Carpați și de la Dunăre, unde, încet, încet se năștea, prin sinteza daco-romană, un nou popor — popoul român. „După cucerirea Daciei, spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, *de către romani — oare, ca orice cucerire, a avut și urmări tragice pentru poporul dac —, pe baza împletirii strînse a celor două civilizații, ce au conviețuit vreme îndelungată, viața economică, socială și culturală din aceste finuturi a cunoscut un nou și puternic progres. Din unirea dacilor cu românii s-a plămădit, în decursul secolelor, un popor nou, plin de energie și vigoare, moștenitor al marilor virtuți și tradiții ale glorioșilor săi înaintași — poporul român. Păstrînd de la doi secol nestinsă de libertate, voința de a nu-și pleca fruntea sub jugul străin, hotărîrea de a rămîne mereu el însuși, unio stăpîn pe viața și pe soarta sa și continuînd spiritul rațional, judecata și pasiunea creatoare a romanilor, poporul român, nou apărut în lume, avea să împlinească, într-o existență de aproape două milenii, un eroic, zburător și măreț destin istoric, dezvoltîndu-se continuu și afirmîndu-se cu putere în rîndul popoarelor și, astăzi, al națiunilor lumii”.*